

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., $\frac{1}{2}$
an 9 frcs., $\frac{1}{4}$ an
4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fie care
Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni

Un sir garmond:
o dată 14 fil., a doua órá
12 fil., a treia órá 10 fil.

Tot ce privesce fóea,
să se adreseze la »Re-
dactiunea și Admini-
stratiunea Unirii»

in
Blas.

Fóe bisericescă-politică.

Anul X.

Blas 8 Decembre 1900.

Numérul 49.

Epistola enciclică a preasfințitului Domnului nostru Leo Papa XIII.

Despre
Isus Christos
Răscumpăratoriul.

Venerabililor Frați Patriarhi, Primate, Archi-
episcopi, Episcopi și celor alaiți Ordinari,
carl petrec în pace și comuniune cu Scaunul
Apostolesc.

Leo PP. XIII.
Venerabilii Frați!

Mântuire și binecuvîntare apostolescă!

(Fine.)

Se vede deci limpede, că aceia, mintea
cărora respinge stăpânirea lui Christos, se
răscolă cu voință cerbicósă împotriva lui
Dumnezeu. Inse scoși fiind de sub puterea
lui Dumnezeu, ei de aceea totuși nu vor fi
mai liberi: ei cad sub vre o putere omenescă;
câci de-a rîndul își aleg pe óre cine, de
care să asculte, căruia să i-se supună, în-
vătătura căruia să o urmeze. Ei afară de
aceia mintea sa osebită de la împărțășirea
lucrurilor celor dumnezeesci și-o strimtoresc
în un cerc mai îngust de sciință, și chiar
și la lucrurile acelea, carl le cunosc prin
rațiune, vor ajunge mai puțin pregătiți spre
progres. Sint adecă în firea lucrurilor nu
puține puncte, spre cuprinderea și luminarea
cărora învățătura dumnezeescă contribuiesc
fórté mult. Și nu a rare óri pedepsesc
Dumnezeu sumeția așa, că îi lasă, să
nu vadă adevérul, ca ei să se pedpsescă
chiar în aceea, în ce au păcătuit. Din
amindóuă cauzele acestea a dese óri se póte
vedé, cum ómenl inzestrați cu facultăți spi-
rituale eminente și cu erudiție mare totuși
în scrutarea naturii ajung la rezultate așa
de absurde, cât nime n'a rătăcit mai réu de
cât ei.

Nu suferé deci nici o îndoelă, că în
viața creștinescă înțelegerea are, să se su-
pună totă și pe deplin auctorității lui Dum-
nezeu. Dacă prin aceea, că rațiunea se
subordinelă auctorității, sumeția aceea a
spiritului, carea deprinde o putere așa de
mare asupra noastră, se simțesce restrînsă
și în cât va vătémată, acésta e cu o
dovadă mai mult, că în creștin are, să fie
mare nu numai stăpânirea voinței, ci și cea
a minții. Și acésta să o fea în socotință
aceia, carl în religiunea creștină își inchipuesc
și ar dori o normă de gândire și de lucrare,
a cărei porunci să fie mai elastice, și carea
fiind cu mult mai îngăduitoare față cu firea
omenescă să pretindă de la noi sau nici o
stăpânire sau numai o stăpânire mai puțin-
tea. Ómenil acéștia nu pricep destul de bine
esenta credinței și a instituțiilor creștine;
ei nu véd, ca pretutindenia ne întimpină
„Crucea“ ca pildă a vieții și ca flămură
večnică pe sama tuturor acelora, carl vor,
să fie învățaceil lui Christos nu numai după
nume, ci întru adevér și cu faptele.

A fi viață se cuvine numai lui Dum-
nezeu. Tóte cele alalte ființe se împărțasesc
în viață, dară nu sint viață. Érá din totți
vecil și după firea sa este „viața“ Christos,
în ce chip e dînsul și adevérul, pentru că
el e Dumnezeu din Dumnezeu. De la dînsul
ca de la isvorul cel mai de pe urmă și mai
înalt s'a vèrsat și se va vèrsa neîncetat în
lume totă viața; tóte, cele ce sint, sint
printr'însul, tóte cele ce vieză, vieză
printr'însul, pentru că „tóte“ prin Cuvîntul
„s'a făcut, și fără de dînsul nimic nu s'a
făcut, ce s'a făcut“. — Și acéștia are, să se
înțelegă despre viața cea din natură; dară
o viață cu mult mai bună și mai înaltă am
amintit deja mai la deal, carea a purces din
bunătatea lui Christos, adecă viața darului,
a cărei sfârșit nespus de fericit e viața mă-
ririi, la care au, să se îndrepte tóte gândirile
și lucrările. În aceea constă totă esenta în-
vătării și legilor creștine, ca „din păcate
scăpând, să viețuim cu dreptate“, ¹⁾ adecă
întru virtute și sfințenie, în carea constă
viața morală în legătură cu sperarea cea de
tot neîndoita întru fericirea večnică. Inse
cu adevérat și în chip propriu și potrivit
spre mântuire dreptatea nu se nutresce cu
nici un alt lucru, fără numai cu credința
creștină. „Dreptul din credință va fi viu.“ ²⁾
Fără de credință nu este cu putință a plăcé
lui Dumnezeu“ ³⁾ Așa dară urzitoriul, pă-
rintele și nutritoriul credinței Isus Christos
însu-și este acela, carele păzesce și susține
în noi viața morală, și acésta o face mai
ales prin mijlocirea bisericii; câci dînsul
după sfatul său cel preabun și preînțelept
i-a încredințat acesteia spre adminstrare
mijlocele, carl să nască viața, despre care
grăim, și dacă o au născut, să o păzescă,
érá dacă s'a stîns, să o înoescă. Puterea
creatore și păzitore a virtuților celor spre
mântuire se stirpesce deci dacă învățătura
moravurilor se despărtesce de credința cea
dumnezeescă, și întru adevér aceia, carl vor,
ca moravurile să se îndrepte spre onestitate
singur numai prin învățătura rațiunii, lipsese
pe om de dignitatea cea mai mare, și spre
primejduirea lui cea mai mare îl aruncă din
viața cea supranaturală jos la cea naturală.
Nu că doră omul nu ar poté, să cunoscă
mai multe porunci de ale firii și să le pă-
zescă cum se cade, ci chiar și dacă le-ar
cunoscé tóte și le-ar păzi fără de nici o gre-
șelă în totă viața, ceea ce fără de ajutoriul
darului Răscumpăratoriului nu póte, să o facă,
totuși lipsit fiind de credință înzădar ar spera
mântuirea cea večnică. „De nu va rămâné
cine va întru mine, se va scóte afară ca
mlădița, și se va usca, și o vor aduna, și o
vor băga în foc, și va arde.“ ⁴⁾ Cel ce nu va
crede, osîndi-se va. ⁵⁾ În sfârșit avem înaintea
ochilor fórté multe doveđi, carl ne arată,
cât de mare e prețul onestității acesteia
desprețnitore de credința dumnezeescă, dacă
se privesce numai ea de ea, și ce fel de
róde aduce ea. Cum se face, că pe lângă
o silință așa de mare de a întemeia și de a

adauge binele public statele totuși slăbesc din
zi în zi tot mai mult și sint aprópe bolnave în
lucruri așa de multe și de însemnătate așa de
mare? Adevérat că ómenil susțin, că societatea
civilă își este șie-și de ajuns, că ei póte,
să-i mérgă bine și fără de scutul instituțiilor
creștine, și că ea póte, să-și ajungă scopul
și numai cu silința sa. De aceea preferesc
administrarea numai lumescă a lucrurilor
publice așa, că în administrarea statelor și în
viața publică a popórelor se véd din zi în
zi tot mai puținé urme de ale religiei stră-
moșesci. Dară ei nu bagă destul de bine
în samă, că ce fac. Câci dacă se delătură
sanctiunea dumnezeescă a binelui și réului,
nu se póte, ca legile să nu fie lipsite de aucto-
ritatea cea mai de frunte, și dreptatea să se
cutropescă, érá acestea dóuă sint legăturile
cele mai tari și mai de lipsă ale însoțirii
civile. Tot asemenea dacă se delătură o
dată sperarea și așteptarea bunurilor netre-
cétóre, atunci e în de mână pofta însetogată
a celor trecétóre, și fiesce care om se va
sili din réputeri, să tragă la sine dintr'însele,
câte numai va poté. De aci urméză apoi
rîvnirea, pisma, ura, apoi sfaturi de cele mai
fărădelege, silința de a arunca la pămînt
óri ce putere de a guvernă, și silințe de-
structive nebune. Nu esistă pace în afară,
nici siguranță înlăuntru, și viața comună o
fac hidă fărădelegile.

Pe lângă o luptă așa de mare a pati-
milor și pe lângă o primejdie așa de mare
avem óri să ne temem de perirea cea mai
înfricoșată óri să cercăm de timpuriu un
mijloc potrivit de îndreptare. A tiné în frîu
pe criminali, a lucra spre îndreptarea morală
a poporului și a stîrni frică de fărădelegi
prin prevedere legală e bine și de lipsă,
inse acestea singure nu conduc la scop. Din
un punct de vedere mai înalt are, să se
cerce îndreptarea popórelor; are, să se cheme
întru ajutoriul o putere mai mare de cât
cea omenescă, o putere, carea să pătrundă
în lăuntru spiritelor, să le readucă la con-
sciința datorinței și ast fel să le facă mai
bune, adecă chiar aceea-și putere, carea
scăpase deja o dată lumea de perire, pe când
ea fuse cuprinsă de rele cu mult mai mari.
Să se delature pedecile și să se facă, să
învie și să se întărescă în stat spiritul creștin,
și statul se va însănătoșa. Va înceta pe
încet lupta elaselor mai de jos cu cele mai
înalte, și prin respect împrumutat vor dobîndi
temeiul tare drepturile împrumutate. Dacă vor
asculta de Christos, atunci atât cei bogăți
cât și cei săraci își vor păzi datorința; vor
simți, că unil au, să păzescă dreptatea și
dragostea, érá cei alaiți stăpânirea de sine
și înfrînarea, dacă vor, să se mântuescă.
Însoțirea casnică se va întemeia bine sub
scutul temerii celei bune de Dumnezeu, ca-
rele dă porunci și opreliști, și tot în acela-și
chip vor ajunge în popor la putere poruncile
acelea, carl le poruncesce deja firea însă-și,
adecă poruncile, că e cu drept, ca ómenil
să respecteze puterea legitimă și să asculte
de legi, și că ei să nu facă résvrătiri și
conjurațiuni. În acest chip unde legea
creștină rînduesc tóte, și unde acesteia nu
i-se pune nici o pedecă, acolo se va păzi
de la sine rîndul satorit de prevedința
dumnezeescă, și dintr'însul va odrăslí si-

¹⁾ I Petr. 2, 24.

²⁾ Gal. 3, 11.

³⁾ Evr. 11, 6.

⁴⁾ Io. 15, 6.

⁵⁾ Mr. 16, 16.

guranța și bunăstarea. Binele public pre-
tinde deci, ca omeni să se întorcă la acela,
de la care ar fi căutat, să nu se depărteze
nici o dată, la acela, care e calea și ade-
vărul și viața, și a nume nu numai singu-
raticii, ci preste tot societatea omenescă. În
acesta are, să se așeze din nou Christos
Domnul ca într-o birninta sa, și are, să se
facă, ca viața aceea, carea a purces de la
dînsul, să o primescă întru sine toți membrii
și toate părțile statului, poruncile și opre-
liștile legilor, instituțiunile publice, școlile,
dreptul matrimonial și familiar, casele bo-
gaților și lucrătoriile muncitorilor. Și nime
să nu trecă cu vederea, că de la acesta
atîrnă civilizația poporilor cea așa de mult
dorită, căci acesta o nutrește nu într-o atîta
bunătățile și plăcerile cele trupesei, cât mai
virtos cele ale spiritului, cari sînt moravuri-
le cele vrednice de laudă și deprinderea
virtuților.

Cei mai mulți sînt înstrăinați de Isus
Christos mai mult din nesciință de cât din
rea voință. Fărte mulți sînt adevărații
cari își aleg de obiect al studiului său pe
om și lumea, ér fărte puțin, cari își aleg
pe Fiul lui Dumnezeu. În rîndul cel dintâiu
are deci, ca știința să alunge nesciința,
pentru ca Christos să nu se respingă ori
desprețnescă ca un necunoscut. Pe toți
creștinii din totă lumea îi rugăm cu de-
adînsul să-și dea totă silința, ca după puțin să
cunoscă pe Răscumpărătorul său; că dacă
vor căuta la el cu minte sinceră și cu ju-
decată sănătoasă, atunci vor cunoscă, că nimica
nu pôte, să fie mai bun de cât legea lui,
nimica mai dumnezeiește de cât învățătura
lui. Spre acest scop va fi de ajutorii fărte
mare auctoritatea și silința voastră, Venerabili
Frați, pe cum și rîvna și sirguința Clerului
întreg. Să priviți de partea cea mai de
frunte a oficiului vostru, ca să săpați în
suflete idea adevărată și așa zicînd icôna
lui Isus Christos, să aruncați lumină preste
dragostea, binefacerea și rînduelile lui, și
anume în scris și cu graiul, în școlile de
prunci, în gimnasil, în adunări, ori unde
vi-se îmbie prilej. De acelea, cari se numesc
drepturile omului, mulțimea a audît destule:
audă în sfârșit ore ce și despre drepturile
lui Dumnezeu. Prilej bun spre acesta, pe
cum am spus deja, îmbie deja rîvna cea
dréptă trezită la mulți, și mai ales dragostea
aceasta față cu Răscumpărătorul cea dovedită
prin atâtea feluri de demonstrațiuni, carea,
dacă asta e voea lui Dumnezeu, o vom da

vecului următorii ca presemn al unui timp
mai bun. E înse vorba de un lucru, care
nu este lertat a se spera de aiea, fără
numai de la darul lui Dumnezeu, și de
aceea să cercăm cu de-adînsul, ca prin rîvna
comună și prin rugăciuni neîncetate să plecăm
pe Atotputernicul Dumnezeu spre milă, ca
să nu lase, să péră aceia, pe cari i-a scăpat
vărșând sângele său: caute cu milă la timpul
nostru, carele adevărat că a pécăuit mult,
dară în schimb spre espiare a și suferit
multe necasuri, și îmbrățișând întru dragoste
pe omeni tuturor poporilor și tuturor ne-
murilor să-și aducă a minte de cuvintele
acestea ale sale: „Eu de mă voi înălța de
pe pămînt, pe toți îi voi trage la mine.“¹⁾

Ca chizeșie a darurilor lui Dumnezeu,
și ca dovadă a bunăvoinței Nostre părintești,
Venerabili Frați, împărtaşim în Domnul Cle-
rului și poporul nostru întru dragoste bine-
cuvîntarea Apostolăscă.

Dat în Roma la s. Petru în 1 Novembre
1900, anul al douăzeci și treilea al Ponti-
ficatului nostru.

Leo PP. XIII.

**Recatolisirea universității din Buda-
pesta.** — „Germaniel“ din Berlin i-se rap-
orteză în 28 Nov. din Budapesta următoarele:
„În ședința ultimă a facultății juridice de la
universitatea din Budapesta, s'a pertractat,
sub presiul decanului Dr Mariska o afacere,
care stă în legătură cu ceea ce s'a întimplat
astă primăvară, adevărat cu spurcarea crucii
de pe mai multe corone ale statului, cari
sînt aplicate pe clădirea cea nouă a univer-
sității. Din prilejul întimplării acesteia, carea
de altmintea nici până în ziua de astăzi
nu e limpede, întru cât privește urzitorii
ei, tinerimea universitară creștină într'un
memorand a îndreptat cătră ministrul cultelor
și instrucției Dr Wlassits recercarea, ca pe
calea senatului universitar să pörte la uni-
versitate grije de scutirea energică a crucii,
și a făcut propunerea, ca crucea să se aplice
în toate localitățile universității. Cererea acesta
a tinerimii universitare ministrul cultelor Dr

¹⁾ Io. 12, 32.

Wlassits o a transpus facultății juridice a
universității de aici spre dare de părere.
Referentul facultății a fost profesorul știin-
țelor politice Dr Csonka. Pe baza raportului
s'a primit deci în ședința amintită la în-
ceput următoarele propuneri: Neluându-se în
considerație cererea tinerimii universitare se
aplică crucea în sala festivă și de consiliu
a universității și se folosește la promoțiile
de doctori, pe cum și la prestările de ju-
rămînt. Dispoziția acesta își are originea
în organizația universității din Budapesta, și
ea așa s'a observat începînd de la Maria
Teresia și până în timpul mai nou, când
singuraticii rectori au delăturat pe încet
crucea fără conculsenatul și fără per-
misie ministerială. Facultatea juridică s'a
pronunțat mai de parte pentru restaurarea
stării de drept celei de mai înainte și conform
acesteia a propus, să se restaureze oficiul
de predicator universitar și intituirea unei
catedre pentru etica creștină. În ședința
aceea a facultății juridice a ajuns pe tapet
și serbarea centenarului al nouălea al catol-
icismului în Ungaria, și facultatea a hotărît,
ca anul acesta așa de memorabil în istoria
Ungariei să-l celebreze a nume într-o ședința
festivă.“

Firesce că lucrurile acestea ori cel
puțin cea mai mare parte a lor vor rămîne
de o cam dată pia desideria. Ele și multe
altele pôte că se vor realiza, când universi-
tarii creștini se vor dovedi mai apoi și în
viața publică nu numai de antisemiți, ci de
creștini.

Revistă politică.

Din Patrie. Parlamentul se ocupă
cu desbaterea bugetului în general și
cu alegerea de custode al coronei. La
demnitatea acesta în o ședință comună
a magnaților și a deputaților a fost ridi-
cat prin aclamațiune contele Széchenyi
Béla.

Feuilleton.

Primul congres austriac contra sclavagiului.

Divinorum divinissimum
cooperari ad salutem
animorum.

I.

Însufletită de acestea cuvinte, scrise
pe steagul ei, sodalitatea s. Petru Claver a
conchemat pe zilele 20, 21 și 22 Novembre
primul congres austriac anti-sclavagist în Viena.
Decursul acestui congres a fost imponent și
vrednic de mărtașă ideii întru a cărei serviciu
s'a angajat între altele și sodalitatea s. Petru
Claver. Ideia este: eliberarea negrilor din
Africa, eliberarea trupescă din cătușele in-
fricoșatei robii prin nimicirea sclăviei și eli-
berarea sufletescă din cătușele, din lanțurile
și de sub puterea celui rău, prin încreș-
tinarea lor.

Aceleași ființe ca și noi, înzestrate cu
aceleași însușiri, cu aceleași capacități natu-
rale ca și noi, cari ca și noi au un suflet
nemuritor și cu destinație pentru fericirea
de veți; pentru cari chiar ca și pentru noi
și-a vărșat prețiosul său sînge Mântuitorul
lumei, astăzi, la sfârșitul veacului luminei

zac încă în întunec; întunec orb, negru,
fără o rază lumină de libertate, și mai
ales fără a cunoște raza dătătoare de viață
a adevăratei credințe. Întru adevăr îl cu-
prinde pe om un fel de disgust amar, un
fel de revoltă sufletescă prea îndreptățită
când se gîndesce la acest înfiorător ana-
chronism al timpului nostru.

Prima ședință a congresului s'a început
Marți în 20 l. c. s'era la 7 ore; ședință de
constituire și bineventare. Dr. Mioni din
Triest, președintele comitetului aranjator,
salută pe cei prezenți propunînd apoi de
președinte al congresului pe contele Kuefstein,
de vice-preș. I. pe Prelatul Dr. Fischer-Colbrie
vice-preș. II. Contele Fr. Harrach, notari
preoții Krubic și Albert. Urměză salutările
vice-primariului Neumayr în numele poporului
vienez, și a altor reprezentanți episcopesci
și a unor misionari prezenți. În urmă vor-
besce Dr. Fischer-Colbrie, espunînd pe
larg istoria mișcării anti-sclavice, a cărei
început concade cu începutul bisericeii creștine.
Întemeietoriul acestei bisericeii a poruncit: să
înbesei pe deapropiele t'eu, ca pe tine însuși,
și pe temelia iubirii stă biserica până azi.

Adevărata iubire a deapropelii și ade-
vărata egalitate universală abia cu crești-
nismul și-a luat începutul pe pămînt. Nu
cum-va știința ori cultura, sau pôte filosofii
greci ori juristii români au rupt lanțurile
sclăviei? Nu, nici decum, ci singur numai
adevărul predicat de biserica creștină. Fi-

losofil greci clasifica de pildă uneltele de
lucru în uneltele neveșuitoare (plug, car) și în
veșuitoare d. e. boi, sclav, cal etc. éră marii
juriști romani, starea acesta nedreptă a sclavi-
lor o sancționa cu sacrosanctele lor formule
de drept.

Biserica înse prin rostul apostolului
neamurilor vestesce căderea zidului de des-
părțire dintre popor și popor, dintre bogat
și s'era, dintre liber și sclav. Nu este întru
Christos Grec și Barbar, liber sau rob, ci
toți sîntem frați! Ér principele apostolilor.
s. Petru aduce aminte credincioșilor, că omul
este de un preț nemăsurat: prețul lui nu
este aur ori argint, ci sîngele răscumpărător
al Fiului omenesc.

În principiu dară biserica deja la în-
ceputul ei a desființat sclavagiul, și de 19
veacuri lucră în continuu pentru desființarea
faptică a aceluia. Cum a lucrat, va spune
un singur exemplu: La începutul veacului
al 2-lea se convîrtesce prefectul Romei, s.
Hermes. În ziua de Pasci când fu botezat
dimpreună cu întreaga familie și cu toți sclavii
s'ei, la toți acești sclavi în număr de 1250 le-
a redat libertatea provédîndu-i cu toate cele
de lipsă de a putea trăi ca liberi.

Ilustrul vorbitor amintesce apoi lu-
crările singuraticelor veacuri în contra sclav-
agiului și se opresce ceva mai mult la
apostolul sclavilor la s. Petru Claver. Când
după descoperirea Americii, comerțul cu
sclavii luase un avînt din cele mai teribile

În provincă apoi, patrioții noștri s'au ocupat cu serbări în onoarea poetului Vörösmarty — din incidentul aniversării a suta de la nascerea lui. Locul serbărilor a fost Alba-regală, la acestea a luat parte și guvernul. Au fost înse serbări în măsură mai mică și prin alte orașe și mai ales pe la institute culturale.

Italia. Italianii s'au pus pe lucru și încă cu mare zel. Ba zelul lor e așa de mare, de acum de un timp în coce parlamentului nu-i mai sint de ajuns zilele de muncă lăsate de Dumnezeu. Se țin ședințe și Dumineca. Motivul e ura, ce guvernul o are față de biserică. În ședințe, se înțelege, mai mult ca ori ce răsună cuvintele de patrie și rege. Cu finanțele mult nu-și bat capul. Adecă érá să zic tot și-l bat, căci se nisuesc, ca să le rămână un plus de câte va milioane. Mai mult nu se póte, după ce contingentul armatei nu se póte reduce, căci atunci Italia ár pica din rangul de mare putere.

Mai pregătesce guvernul un proiect pentru rezolvare cestiunei sociale și va lua măsuri pentru estirparea anarhiștilor, dovedindu-se cele de până acum de nesuficiente.

Că ajunge-va la rezultat, venitorii va dovedi. Atâta e sigur, că cel ce subsapă auctoritatea altora, nu-și va puté ține nici pe a sa.

Transvaal. Bêtrâmul president Krüger a părăsit Franța. A fost bine primit pretutindena, cu ovațiuni l'au întimpinat în toate părțile Franței, pe unde numai a umblat. Simpatiile, ce le-au manifestat Francezii l-au prins bine neînfrîntului președinte, l'au făcut să uite pe câte va clipe starea tristă a patriei, în fruntea

căreia stă, dar în fine au fost numai simpatii manifestate prin vorbe, ori cel mult prin nise serbări puse la cale în onoarea lui. Inițiativă în favorul Burilor nu s'a luat. Tot ce a primit de la guvernul francez a fost încredințarea, că guvernul francez nu va pune pedeci, dacă vre un stat s'ar angaja de mijlocitor al păcii între Buri și Anglezii. Ba dacă va fi cu putință va și secunda o atare mijlocire. Ásta a fost tot rezultatul petrecerii lui Krüger în Franța. Dar și acesta a fost de ajuns pentru ca să-i însufle curaj pentru cauza, ce o represintă.

Inițiativa de mijlocitorii al păcii, spera Krüger, că o va lua făimosul iubitor de dreptate împérat al Germaniei. Mare l-a fost înse lovitura, când călătorind spre Berlin, pe cale, în Köln, primi scirea, că împératul Wilhelm nu póte să-l primescă.

Faptul acesta se esplică în mai multe multe forme. Póte că cea mai probabilă va fi, că Germania nu voesce să se strice cu Anglia, cu carea este de acord în chestiunea chineză, cu atât mai virtos, că Anglia de la începutul războiului a declarat de inimică ori ce putere, carea ar lua în apărare pe Buri.

Ast fel stând lucrul, Krüger își va cerca norocul la curtea din Hollanda. Póte că Holandezii să se și întrepună pentru Buri din cauza legăturilor de sânge, ce le au cu dinșii.

În Transvaal apoi s'au făcut modificări. Generalissimul Roberts a părăsit câmpul de luptă, ér locul lui l'a ocupat generalul Kitchener, vestit prin crușimile sale din Egipt. La propunerea lui, guvernul englez va decreta starea de asediu pentru provinciile Burilor, ca așa să-i înfrice pe aceștia de la continuarea luptei. Pentru ca să-și motiveze planul, guvernul

englez, a recurs la minciună, că suveranitatea Angliei în Africa sudică e amenințată acum mai mult ca ori când. Buri s'au recules, spun Anglezii, și o armată de 30,000 de ómeni s'a aréat prin ținuturile ocupate de Anglezii. Ba mai mult. Purtarea Burilor din Transvaal, răscolă și pe cetățenii pacinici din țara Cap. F. de lipsă deci, conclud Anglezii, pentru restabilirea liniștei publice, că să se proscrie și esecute toți aceia, cari continuă a se purta în mod dușmănos față de Anglia.

Măsurile de teróre ce se vor lua în republicele Africei de sud și decretul de adnexare a Oranjelui și Transvaalului, care probabil se va și promulga zilele acestea cu ocaziunea deschiderii parlamentului englez, vor face să dispară pe un timp óre care nu numai republicele Oranje și Transvaal, ci chiar și bravul popor bur.

Sfințirea bisericii din Gârbova-inf.

— raport special —

Nimic nu va perpetua așa bine și într'un mod demn serbările iubilare ale sf. Uniri, de cât bisericele și școlile ridicate în acest an aniversar. Lucrul acesta a fost priceput de cei competenți și ca urmare putem nota faptul, că nici într'un an nu s'au făcut atâtea sfințiri de biserici, câte în acesta. Dintre toate cea mai pompósă a fost sfințirea bisericii din *Gârbova-inf.* districtul protopopesc al Aiudului. Comuna acésta fiind aproape de Blaș — cel mult trei óre cu trăsura. — sfințirea ei a sevrișit-o însuși I. P. S. Mitropolit Victor.

Spre a putea indeplini toate ceremoniile prescrie la consecrarea bisericelor, iubitul Archiereu a plecat din Blaș cu trăsura Sâmbătă în 24 Nov. la órele 11 a. m. în-

biserica trimise între alții și pe Petru Claver, ca apostol al său, care timp de 40 ani, zi de zi, a așteptat corabiile cu sclavi în portul din Cartagena, lucrând în spiritul bisericii catolice: legând și turnând oleiul pe ranele sufletului.

Câtă diferență între biserica catolică care cu mai puțină vorbă tot de una a *lucrat* pentru libertatea omului, și între marii frazeologi ai revoluției franceze, cari abia la sfârșitul veacului al 18-lea vestesc cu vorba drepturile omului esecutându-le înse cu *gilotina!*

Vorbitorii revine la timpurile noastre, vorbesce de opera cardinalului Lavigerie, de mișcarea ce o produse în Europa, mișcare al cărei ehoú este și primul congres austriac antisclavic, a cărui menire este de a face cunoscută acestea stări incompatibile cu demnitatea de om, nedemne de începutul veacului al 20-lea; de a câștiga pretini mișcării antisclavice, de a procura noué mijloce și de a desăvârși armonia și sistemul ce trebuie să domnescă între feliuritele întreprinderi ce servesc aceluiasi scop: ușurarea sortii negrilor din Africa.

Zilele următoare ale congresului, Mercurii și Joi s'a lucrat în secțiuni. Secțiunea I-ă sub presiul prelatului Dr. Fischer-Colbric a avut ca obiect: Caritea creștină în serviciul misiunilor, cu 4 referenți între cari și contésa Ledóhowska cnducătoare și fundătoare sodalității s. Petru Claver, și a dóua având de obiect: Propaganda creștină în serviciul

misiunilor cu 3 referenți sub presiul ceremoniarului din Prag Hrubic.

Interesarea pentru lucrările congresului a fost foarte mare. Misionarii prezenți au luat adese cuvintul pentru ca să zugrăvescă greutățile, cu cari au a lupta, și să espună lipsele ce le au, ca să deștepte interesul și atențiunea publicului și ca să fie de ajutor întru căutarea mijlocelor mai potrivite pentru ajungerea scopului. Lucrărilor le-a premers în fie care zi câte o liturgie solemnă.

Joi în 22 l. e. séra s'a ținut ședința festivă de încheiere în una din cele mai mari sale ale Vienei (Grosser Musik-verein-saal). La acésta ședință au luat parte peste 4 miil de persoane.

Referentul general Dr. Mioni presintă raportul asupra lucrărilor congresului, rezoluțiunile fură primite în întregime. Ele cuprindeau mai ales: Însemnătatea rugăciunei într'u a câștiga darul lui Dumnezeuú atât pentru convertirea africanilor, cât și pentru întărirea și înmulțirea misionarilor, necesitatea propagandei prin adunări, conferințe, congrese și publicațiuni; spriginirea foilor și broșurelor edate de societățile de misiuni, sprijinirea banală a misiunilor, în urmă se esprimă recunoscință sodalității st. Petru Claver care a aranjat congresul, recomandându-o publicului pentru sprigin și tot o dată o rógă a convoca mai de multe ori atari congrese.

După Dr. Mioni a mai vorbit episcopul misionar Pellet din Benin (Africa) și alți misionari, mai apoi contésa Ledóhowska

istorisece începutul sodalității s. Petru Claver și rezultatele la cari au ajuns, putend trimite spre scopuri de misiuni în Africa, în timp de 6 ani de când sint, 150 miil floreni, declarand în urmă, că la dorința congresului va fi gata a conchema peste vre-o 2—3 ani alt congres antisclavic probabil în Luzern (Elveția). Între vorbiri a cântat escelent corul bisericii gr. cat. s. Barbara, fiind admirat de toți.

În urmă președintele contele Kuefstein mulțămesece archiduceselor presente AA. Lor Maria Josefa, Maria Terezia și Elisabeta pe cum și Episcopilor și Misionarilor, prelaților, preoților și publicului present, pentru participare la congres, apoi aclaméză pe Pontificele și pe Maiestatea Sa, ér splendidul cor de la s. Barbara întonéză himnul papal și împérateesc, după cari președintele încheie congresul cu cuvintele: Laude-se Isus Christos.

Mé va acusa cine-va că am retăcut lucrul principal . . . Mé grăbesc dar să declar, că banchet nu a fost.

Într'adevăr, ce bine ar fi, dacă ar mai lipsi câte o dată și din programul adunărilor noastre punctul principal „Banchet“, oferindu-se plusul în bani și chiar și în energia morală, ce se cheltuiesc cu banchetele, spre scopul respectivei adunări. — Dar așa ne-am pomenit!

(Va urma.)

soțit de Rsmul canonic Dr. Augustin Bunea. Suita Escelenței Sale a plecat încă Vineri la amiază spre a pune în rîndială toate celea de lipsă.

Sâmbătă la 1/2 2 d. a. clopotele bisericeii din Gârbova și sunetele de treascuri vesteau sosirea înaltului oșpe. Cu tot timpul nefavorabil, o mulțime de credincioși din satele vecine se adunase în Gârbova, iar bravii locuitori din această comună așteptau îmbrăcați în haine sîrbătorești pe ilustrul cap al bisericeii noastre. În capul comunei Gârbova, Mitropolitul a fost salutat de notarul Roșian, cărei-a adresat un cald cuvînt de bineventare. Plecînd înainte a intrat în curtea școlii pe sub o poartă de triumf din frunze de brad cu inscripția „Bine ați venit!” Aci îl așteptau preoții îmbrăcați în sfințele odăjdii, cari îl prezentară spre sîntare crucea și evangelia și parochul Simion Marcu îl salută în numele parochiei. Luînd mandia și camilafca Mitropolitul vii emoționat răspunde, că a grăbit să vină la sfințirea acestei sfințe bisericeii, căci a ținut să exprime în persoană cuvinte de laudă și mulțumită credincioșilor din această parochie, cari deși puținți la număr, totuși punînd crucer lângă crucer, au crîntat o sumă frumoasă din care a ridicat o casă vrednică marelui Dumnezeu. Cuvintele Mitropolitului sincere și pornite din o iubitoare inimă de Arhiepiscop au stors lacrimi din inimile poporului adunat în mare număr. Era mîngăierea de a fi făcut un lucru bun și bucuria de a vedea în mijlocul lor pe Preotul cel mare, care nu s'a uitat la timpul nepretinse, ci a grăbit să-și împlinescă datorința sa cu zel apostolic. Între aclamațiile fără sfîrșit ale mulțimei, care creștea mereu, au intrat în frumoasa biserică, unde s'a început serviciul consecrării împrennat cu înseratul cu litie și mînecatul. Turnîndu-se mastix pe piciorul de piatră s'a așezat masa de piatră și s'a uns cu mir colonnele și pereții bisericeii.

Biserica, care a fost zidită de întreprindătorul Oltean din Blaș, e de totă frumusețea; așezată pe o înălțime și avînd în imediată apropiere casa parochială și școala ofere o priveliște înălțătoare de inimă, par că spune în limba-i tainică, că numai prin școlă și biserică, putem să ne desfacem de lanțurile întunecului și să ne ducem sus la Dumnezeu. Pe perețele din fundul altarului e o lespede comemorativă din marmură sură, care are următoarea inscripție, încrustată în litere de aur:

„Această biserică s'a zidit la anul 1900, în de la s. Unire 200, Sfințită prin Escelența Sa Dr. Victor Mihályi de Apșa, Arhiepiscop și Mitropolit, fiind preot Simion Marcu, jude Militon Marian, curatorii: Ioan Stan, George Marian, Simion Dancea, Ioan Stan, Gerasim Mateica, Vasile Tarca, Petru Sîrb, Parteniță Stan, Atanasii Dregiciu, învățător Ioan Sîrb.”

Ceremonia de Sâmbătă a ținut până aproape de orele 5. După serviciul Escelența Sa întorcîndu-se la casa parochială a conferit admin. interimal al Oficiului protopopesc M. On. Teodor Fodor distincțiunea de vice-protopop onorar și apoi a primit pe protopretoral cercului Aiud, dl Szász József, care încă sosise întru întimpinarea sa. Fiind că în ziua acésta biserică noastră serba amintirea sf. martir Victor, totă preoțimea de față împreună cu curatorii din Gârbova și alți țărani fruntași, s'a prezentat Escel. Sale spre a-și exprima felicitările lor. După ce prof. Jonaș a cântat frumosul condac al sfințului martir, dl canonic Dr. Bunea îi tîlmăcesce în alese cuvinte sentimentele de bucurie de cari sînt toți cuprinși cu acest prilej, dorindu-i să fie tot de una „stea luminată” pentru biserică și poporul românesc. Mitropolitul mulțumesc de acésta surprindere și îi pare bine că onomastica sa s'a nimerit s-o serbeze aici. Promite, că va lucra tot de una pentru fericirea credincioșilor săi. Atît vorbirea dnu Bunea, cât și răspunsul Mitropolitului, a fost acoperit de lungile aclamări ale celor de față.

Duminecă în 25 Nov. sfința liturgie s'a început la orele 8 înainte de ce ar fi început sfința slujbă Escel. Sa a vizitat cancelaria parochială. La serviciul dumnezeesc au concelebrat canonicii Dr. Bunea și Dr. Hossu, secr. mitrop. Dr. Isidor Marcu, vice-protop. Teodor Fodor, adm. protop. Laurentiu Pascu din D.-Sân-Martin, parochul Teodor Radu, Mișereac Aurel Pascu, Aiudul-sup. și Simion Marcu, din loc. și diaconul Brut Micu, ceremoniar mitrop. și A. C. Domșa, redactorul nostru. Cîntările le-au executat prof. Jonaș și Papiu ajutați de câți-va clerici din Blaș, preoții învățători și cantori din jur. După cîntarea „Sfințe Dumnezeule” toți au ieșit și în frunte cu praporii, în mîni cu lumini aprinse și în sunet de clopote au încunjurat de trei ori biserica și apoi oprindu-se înaintea ușei, după cetirea rugăciunilor prescrie Arhiepiscopul a lovit de trei ori cu crucea în ușa închisă, zicînd psalmul: „Deschideți boierii porțile voștre!” după a treia lovitură se deschid ușile și intră cu toții în sfința biserică, și Mitropolitul așeză pe masa stului altar în cutie de pleu moștele stlor Felix, Felicissimus și Justin și actul comemorativ, pe care mai înainte porunci să fie cetit poporului adunat. Cutia se astupă cu mastix și apoi se așeză de asupra acoperimintul de piatră, se unge masa cu stul mir, apoi se acopere și se continuă sta liturgie. După cetirea Evangheliei duminecei, cum și a acelia de la consecrarea bisericeii, Esc. Sa ține poporului o lungă vorbire plină de învățătură folositoare și necesare. Le esplică între altele însemnătatea ceremoniilor sevîrșite sub ochii lor, laudă încă o dată pe Gârboveni pentru hărnicia lor și termină împărțind tuturor binecuvîntarea. La sfîrșitul liturgiei se servesc câte-va pîrăstase și se cetesc rugăciunile de deslegare pentru morții și apoi Mitropolitul împarte anafora. Împărțirea anaforei a ținut trei sferturi de oră, deși nu au venit toți sălele anafora. Când s'a terminat serviciul erau aproape 1 oră. Numărul celor adunați la acésta festivitate se pôte socoti după dreptate peste o mie, deși după cum am pomenit, timpul fusese nefavorabil. Pe lângă popor erau de față inteligința de prin împrejurime, și o mulțime de preoți și învățători.

După puțină pauză Escel. Sa a primit preoțimea din Tr. Aiud, condusă de admin. prot. Teodor Fodor, — inteligința laică condusă de dl avocat Dr. Emil Gerasim, pe învățători ș. a. La 2. a fost banchet, la care au luat parte 90 persoane.

La acest banchet primul toast l-a ridicat Escel. Sa pentru Sfinția Sa Pontificele și Maestatea Sa Împăratul-rege Francisc Josif. Un remarcabil și insuficient toast a ținut Rsmul Dr. Vas. Hossu pentru Escel. Sa Mitropolitul. Cuvintele pline de entuziasm, cu cari elocventul și de toți iubitul canonic le-a adresat Arhiepiscopului ilustru al bisericeii noastre, au deșteptat în inimile tuturoră valuri de sentimente încălțite de o neclătită dragoste și alipire față de cel ce pus a fost de voia lui Dumnezeu să conducă la ținta fericirii pe toți fiii bisericeii sale. Bogăția acésta de sentimente a izbucnit năvalnic, când oratorul a terminat prea frumosul său toast. Aclamările pentru Mitropolitul Victor nu mai voiau să înceteze, se repețeau erăși și erăși. A închinat apoi dl Dr. Bunea pentru reprezentantul administrației dl prim pretor Szász, care a mulțumit în alese și bine simțite cuvinte. Dl Fodor a bent în sănătatea canonicilor Dr. Bunea și Hossu, dl Pascu a ridicat paharul în sănătatea admin. protop. și pentru parochul local, er dl avocat Gerasim pentru curatoratul și poporul din Gârbova; a mai vorbit și Dr. Maren pentru întreprindătorul zidirei dl Oltean.

După sfîrșitul banchetului I. P. S. Dn. Mitropolit a primit curatoratul, care i-a exprimat adîncele sale mulțumite pentru că a binevoit a le consecra biserică, și apoi însoțit tot de dl canonic Bunea a reîntors la reședința sa vii aclamat de mulțimea poporului.

Sara a fost producție teatrală. S'a jucat cu mult succes „Rusaliile” și s'a declamat „Dujmancele” de Coșbuc și s'a predat monologul „Țiganul”. După producție a urmat dans, care a ținut până în zori.

Terminînd acest raport nu putem să lăsam neamintit meritul, pe care și l'a câștigat la vremea sa adormitul preot Sim. Pascu, care cu un zel fără obosială aduna crucerii câștigați și îi depunea la „Patria” din Blaș. De asemenea merită recunoștință dl paroch Marcu, neobositul notar Roșian, judele Marian și curatoratul George Marian, cari au contribuit mult la ridicarea acestor mărețe solemnități. De închiere adaugem, că hărnicii Gârboveni pe lângă suma de 8000 fl. dați în bani gata pentru zidirea bisericeii, frumoselor case parochiale și repararea școlii, au mai dat tot materialul necesar: piatră, cărămidă, var, năsip, lemne, apă, transport și multe altele cari computate în bani trec peste 4000 fl. pe lângă acésta și-au comandat la firma Rétay din Pesta și iconostasul cu 750 fl.

Fie ca pilda lor de zel și jertfă pentru casa Domnului se afie cât mai mulți imitatori. Și dacă ei, de abia 500 și ceva, cu bună înțelegere și dragoste au ridicat asemenea clădiri frumoase, alții în mai bună stare și mai numeroși, mai mult se facă.

Rap.

Post script. Aflăm că Escelența Sa Mitrop. Victor a trimis bisericeii din Gârbova o cruce foarte frumoasă sculptată în lemn și încadrată în argint, — acésta întru amintirea consecrării bisericeii.

Laudă, onore și mărire distinsului nostru Arhiepiscop.

Corespondințe.

Sinode protopopesci.

B. 3 Dec. 1900.

Onorată Redacțiune!

La 29 Nov. a. c. s'a ținut în Abrud sinodul de toamnă al tractului Roșiei-montane, ca de obicei împreună cu conferința învățătorilor. De și conform programelor erau să se pertracteze numai agende curente administrative, totuși împrejurările esterne au adus pe tapet și chestiuni mai importante de interes general. În sinod, cu provocare la comunicatele „Unirii”, s'a adus concludus, ca să fie rugat Preaven. Ordinariat a comunica clerului cu numele pe restanțierii la fondul „Vancean” al preoților deficienți, ca să se scie unde stagnează afacerea acésta vitală pentru noi. Sperăm, că dorința acésta a noastră, ca membri la fondul numit, va fi ascultată cu atît mai virtos, căci e în interesul netăgăduit al cauzei. Tot în sinodul acesta s'a pus baza bibliotecii tractuale, comandate fiind deja cărți în preț de 120 cor. din cele alese de comisiunea de 5 a preoților tractuali.

În conferința învățătorilor s'a accentuat lipsa unui zel mai înflăcărat din partea tuturor membrilor și s'a inițiat cauza unei bibliotecii de specialitate. Merită atențiune deosebită în tot de una cuvîntările de deschidere a presidentului acestui despărțemînt, ca compuse cu frumoase pregătiri și pline de mîduă.

În colo e de remarcat absența învățătorilor de la prînzul comun, ce altă dată n'a fost. A fost de față numai unul. Causa dlor înainte și peste toate!

La revedere pe primăvară în Roșia cu o dosă mai bună de idei regenerătoare.

Verac.

La cestiunea „concupinatelor.“

Din Mărginime 20 Nov. 1900.

Lui „Romeo“ de pe Târnave nu-i plac continuelle lamentării despre starea faptică a lucrurilor în ceea ce privește concubinatele. Dsule, nu-i plac, ei optimist fiind, mai voesc a fi și infalibil în găsirea de mijloace pentru stăpânirea lor nu numai, dar se încercă a face responsabili pe preoți, cărora le spune verde, că tolerând ast fel de păcate, nu pot fi la culmea împlinirii oficiului lor, ba că nu-și cunosc chemarea!

Aprob pe „Romeo“ atunci, când voesc a pune pe tapet monstrul concubinatelor, ca scărmanându-l cu toții, care din ce parte pôte și e forte, să-l estirpăm diintre credincioșii, între cari și-a meșterit cuibul desastros; îl aprob atunci, când dă sfatul, că nu e bine, ca preotul — om inteligent fiind — să trăească în vrăsmășie și rea armonie cu notariul satului, căci împreună multe bune pot face. Așa este!

Nu mai cât stimabilul „Romeo“ aci e mai mult idealist de cât realist. Vederi largi și idealiste sînt tot de una de respectat, dar să nu se uite: când, unde și cum se pot acelea validita?

Isvorul concubinatelor, susțin și acum, sînt legile politico-bisericesci și nici de cum neinteresarea ascunsă sub pofta de câștig, nepriceperea ori chiar lipsa de devotament a preotului.

Ei presupun, că fie care preot își cunoșce greutatea chemării sale sublime și își știe prețni oficiul în care să află și deci tot de una e la înălțimea împlinirii datorințelor sale sacre.

Casuri excepționale, forte sporadice, vor fi, dar acelea nu trag mult în cumpănă!

Pedei sînt, nu puține, la împlinirea datorințelor unul preot, pôte azi mai multe ca în trecut, ne luptăm cu curaj în toate direcțiile, căci dór acesta e chemareanóstră, o scim noi forte bine, dle Romeo, dar dacá nu din toate luptele eșim învingători: óre al nostru e păcatul? merităm noi, ca se ni-se impute în dată lipsă de devotament?

Apoi când observă bietul preot, că cutare ori cutare piedecă, pe lângă cea mai mare bunăvoință și osteneală, nu-i succede a o delătura și în vécacul său începe a lamenta, a să plînge cătră frați acceptând mângăiere ori sfat: óre paradox e acesta și sindejosire?!

Eu zie că nici una, nici alta, ci o sim-amăgire, căci în loc de îmbărbătare curg învinuirii și imputări care de care mai nebasată.

Ei cred, că nu pe ast fel de căi să îndreptă réul deja existent, ci prin aceea, că stând la sfat unii cu alții ca frați, ne consultăm asupra leacului, prin care s'ar putea el vindeca!

Acolo, unde domnesce totala lipsă de respect față de biserică și preot, nu numai concubinatele — dle Romeo — ci chiar și cel mai îngrozitor păcat monstrul înfiorător al societății omenesci, *anarchismul* își pôte face cuib!

Dómne feresce de ast fel de casuri și eu cred și îndrăsnesc a susține, că ast fel de parochii cu ast fel de credincioși și preot nu există în întreaga provincia mitropolitană gr. cat.

Apoi, că vre un preot pentru câți va floreni săi 2—3 ferdele de bucate nu cunună

său chiar trece cu vederea pe cei cari trăesc în concubinată, acesta încă nu-mi prea vine a o crede, căci fie care păstor sufletesc, știind că are de a face cu țeranii nepricepători, știe și aceea, că prin o ast fel de procedură numai șieși și-ar crea greutate în parochie, ér pe viitor acestea casuri s'ar înmulți căci: esempla trahunt.

Nu aceste sînt motivele *principale* ale concubinatelor, nu, ci nefericitele legi politico-bisericesci. Să produc înse și eu numai un cas concret.

Cunosc o parochie cu un preot harnic, care în dumineci și sêrbători, apoi în toate posturile de preste an predică poporului său cu un adevărat zel apostolic, cu autoritățile civile e prietin, ér cu poporul trăiesce în bună armonie și cu toate acestea sînt șapte concubinate!

A predicat preotul în biserică despre acestea păcate, în convorbirile sale private a dojenit cu blândeță pe cei păcătoși, a făcut pașii de lipsă în această cauză la primăria locală, ba chiar și la pretorele cercual și totuși celea șapte concubinate și azi există.

Da, există pe lângă tot zelul și jertfa preotului local și a protopopului tractual, carele încă mult a lucrat și lucră azi la asigurarea moralului credincioșilor din tractul său atât în sinode, cât și cu ocașinea vizi-tațiunilor canonice!

S'au făcut legile politico-bisericesci, dar atunci nu s'au îngrijit stăpânitorii nostri de croirea și a altor legi, cari să împiedece ori pedepsescă urmărirea funeste a celor de întăiu.

Éta scuza celor păcătoși și a celor, cari posedând puterea executivă nu o pot aplica în casuri de concubinate. Concupinagii trăesc în credința, că atunci, când vor fi *serios* provocați a să desface, iute și în grabă se vor duce la matriculant și vor isprăvi cu el ușor celea de isprăvit. Până atunci înse nime n'are drept a le conturba fericirea, căci dór relațiunea între ei este: ca ceea dintre stăpân și servitóre ori viceversa! Éta ușurile, de cari se folosesc acești rafinați!

Până când nu s'au zémislit legile politico-bisericesci, preotul în ast fel de casuri recurgea după ajutor la organele politice și acestea împraștiau pe cei păcătoși cu puterea brachială. Azi înse a trecut acelea dispozițiunii învechite și trăim o lume modernă, unde și păcatele trebuesc modernizate!

Deci nu preotul, carele și așa are datorință destul de grea: a veghia cu ochi de Argus asupra moravurilor credincioșilor săi, a fi focul nestingibil al credincioșilor săi, ca și cel de pe vetrele Vestalelor romane, de unde lumină se împraștie prin cuvint și fapte; ci fétul legilor politico-bisericesci, care acolo, unde s'a născut ar trebui el și înădușit și sugrumat!

Nu prin învinuirii și imputări nedrepte am puté pune capét concubinatelor, ci prin o procedură uniformă cât de rigorosă a tuturor factorilor competenți, a preoților, întru împiedecarea și stăpânirea lor.

La acesta să ne gândim cu toții și în direcțiunea acesta să discutăm.

Frate mic.

NOUTĂȚI.

Întu mărirea lui Dumnezeu. Domnul Sonu Pop-Florian, proprietar în Șomoștelnic, cu stimata soție, au cumpărat pentru biserică noastră un rënd complet de ornate bisericesci în preț de 160 corone. Subscribul în numele poporului credincios aduc cea mai ferbinte mulțumită acestei familii marinimose, carea tot de una și-a făcut datorința creștinească când a fost vorba despre binele bisericii. Dumnezeu să le respălătescă, pentru acesta faptă demnă de imitat. Șomoștelnic anul 1900. *Petru Cristea* preot gr. cat. — Binecredincioșii Ion Neaga și Anisia Pop au cumpărat pe sama bisericii din Cățelul-român un rënd de vestminte bisericesci în preț de 90 corone. Dumnezeu să le fie mult îndurat, binecuvintându-le înzecit rodul ostenelelor sale! În numele curatorimei. Cățelul-român la 4 Dec. 1900. *Gruțian Flonta* preot gr. cat.

Din Archidieceasă. Rsmul canonic *Dr. Vasile Hossu*, a fost numit curator al bisericii catedrale din Blaș.

Serată literară. Duminică se vor inaugura seratele literare ale Casinei române. Va ține conferență dl *Dr. Augustin Bunea* despre un steag românesc de 144 ani.

Sfințirea bisericii din Veneția-infer. Duminică în 25 Nov. n. s'a sfințit biserică renovată din Veneția-inf. A pontificat dl Vicariu *Iacob P. Macaveiu* cu o numărósă asistință. Din o lungă corespondință, ce primim, relevăm, că multe merite și-a câștigat cu radicala renovare a acestei bisericii dl prim-pretor pens. *Iacob Popeniciu*, care a dezvoltat mult zel și mult a jertfit până s'a ajuns la acest rezultat. Cu multă recunoștință e pomenit și dl rector seminarial *Basilă Rațiu*, fostul vicar al Făgărașului, care pe lângă insistință, îmbărbătare și prețioșe sfaturi, a dăruit și bani pentru această biserică. „Éta dar, un viu exemplu, despre aceea ce pôte face poporul nostru și între împrejurări vitrege și chiar cu mijloace de tot modeste, dacá are conducători cu tragere de inimă!“ — încheie corespondentul.

Pro memoria. Abiturienții gimnasiului din Blaș de la 1879. întruniți în număr de opt la Blaș, în 18 Septembrie n. 1900, întru aducere aminte de iubiții lor colegi răposați: *George Muntean* fost subjude regesc, *Alexandru Augur* fost vice-protopop, *Ioan Habor* fost preot și *Ioan Mărginean* fost medicinist, — au dăruit în favorul f. *Vancean* pentru ajutorarea preoților deficienți și f. subsidiar al clerului, în părți egale, sumulița de 55 (cinci zece și cinci) corone; și în specie: *Nicola Nestor* vicar Hațeg 25 corone. *Ioan Stoica* vice-protopop Pogăcea 10 cor., *Elie Câmpian* vice-protopop Gyergyó-Szt.-Miklos 5 cor., *Ștefan Lita* paroch Lunca 4 cor., *Ioșif Lita* paroch Iclod 4 cor., *Constantin Rus* paroch Posmuș 3 cor., *Ioan Pop senior* paroch Cergăul mare 2 cor. și *Ioan Pop jun.* paroch Cuștelnic 2 cor. Acestă învoire, să aduce și pe această cale la cunoștința și celor alaiți 11 colegi absenți de la numită convenire, din cari patru aflători în România, ca având voe, să se pótă asocia și ei la acest dar, spre care scop cu dragoste colegială sînt rugați și prin acesta. — *Notarul ad hoc.*

De Sa. Sêrbători, direcțiunea postei își repetesce rugarea, ca publicul să fie cu totă grija la spedarea pachetelor, să le trimită învelite în pânză, hârtie grosă ori lădi și cutii anume pregătite. să le lege bine cu spargă, a cărei capete să le sigileze bine cu ceară. Adresa să fie precis scrisă, însemnând la orașe mai mari strada și numărul casei. E de dorit, ca și în lăuntru pachetului să se pună adresa, ca pentru casul, când s'ar strica sau rumpe embalagiul să se scie cui e de a se preda pachetul.

PARTE SCIENTIFICĂ-LITERARĂ.

Mama sfântului Augustin.

X.

(Continuare.)

De altcum, dacă i-ar fi și invins mintea ore predatu-și-ar fi și inima? Plato zice, că binele este Tatăl adevărului și că sufletul numai prin virtute își poate desface aripile. Sfântul Ambrosie scia toate acestea mai bine de cât Plato. Și dacă înaintea lui nu a fost necunoscută neliniștea sufletului lui Augustin, mai puțin îi va fi evitat atențiunea rătăcirea inimii acestuia. Femeia aceea, care în decurs de patru-spre-zece ani abătura inima lui Augustin de la Dumnezeu, — îl însoțise și în Milan. El trăia și aci într-o legătură de păcat public cu ea. Ce folosese între atari împrejurări disputa? Nu era ore cu mult mai bine a se ruga și a cere de la Dumnezeu, ca să-și recucerească această inimă, — și a aștepta timpul, când lacrimile Monicei vor să pregătescă în inima lui Augustin acea furtună, contra căreia să nu se mai potă opune?

Acesta era planul lui Ambrosie. Susținând ast fel relațiunile bune cu Augustin el se arăta, ca și când nici nu ar sci de îndoielile lui, și încunjura ori ce dispută fără scop. Ambrosie nu refusa a rumpe cu mâna sa acest fruct plăcut, a cărui dulcătă o cunoșcea, — de o cam dată inse credea că-i mai bine să-l lase să se cocă bine. Eră Monica cunoscând rațiunile adânci ale purtării lui Ambrosie, — cu toate, că doria foarte mult întorcerea lui Augustin — ea lăsa conducerea acestei afaceri înțeleptului bărbat, se ruga mai de parte, tăcea și își vërta lacrimile pătunțătoare înaintea altarului. Augustin asemănă pe mamă-sa cu mama veduvă din Naim, care înfrântă de durere, urma sieriul fiului său și cu lacrimile sale isbuti, ca Isus să-i redea copilul: „Mama mea m'a deplâns ca pe un mort, dară care trebuie să fie redeșteptat, și m'a ținut în sieriul grijilor sale înaintea feței Tale, ca să zici fiului veduvei: June, îți zic ție, scôlă-te!” (Luca 7, 14—15).¹⁾

Celea, ce aș urmat, aș justificat acest plan escugetat de Ambrosie, și urmat de Monica. Cu cât Augustin inse se disputa mai puțin cu alții, cu atât mai mult se disputa cu sine însuși.

În înțelesul strict al cuvintului el să svireolia ca și morbosul, care nu-și află liniștea. Vocea conștiinței i-se întăria de o dată cu lacrimile mamei sale și furtuna în curând erupse.

Însuși descrie această luptă și printr'un dialog între *patimă* și *conștiință* ne arătă furtuna, ce începu a tulbura liniștea sufletului său. Eră dialogul:

Patima: O! voi bărbați academici! (ast fel își zicea Augustin, când îl stăpâna patima — „așa dară nu scim nimic sigur, după ce să ne putem îndrepta viața?”

Conștiința: „Să cercetăm numai mai cu diligență și să nu desperăm! Eră acum nu mi-se mai par absurde acele locuri din s. Scriptură, cari mai înainte așa mi-se păreau. Acelea să pot înțelege și alt cum și încă bine și cinstit. Voiți rămâne deci stătornic aici, unde m'aș pus părintii mei, până când îmi va resări adevărul curat.”

Patima: Dar unde să cercetez? Când să cerc adevărul? Ambrosie n'are timp să-mi vorbescă — eu n'am timp să cetesc. D'apoi de unde să-mi câștig cărțile, de unde, sau când să le cumpăr? — de la cine să le cumpăr? — de la cine să le împrumut?

Conștiința: Dar să-mi leaș anumit timp spre acesta. Să-mi împărtesc bine césurile, pentru mântuirea sufletului. O frumoasă rađă de speranță a resărit, căci eră religiunea catolică nu invetă ceea, ce-i imputam și de ce o acuzam eu fără temei. Să mai stați la îndoieală a bate ca să mi-se deschidă și celealalte? Oțele înainte de amezi mi-s ocupate cu invetăceii — dar în celealalte ce fac? De ce să nu mă ocup atunci cu ce-i mai de lipsă?

Patima: Dar când să-mi fac vizitele pe la amicii mei puternici, de a căror părtinire am lipsă? Când să mă pregătesc pentru prelegerile plătite de invetăcel? Când să mă mai recreez, să mă mai scap de grijile sufletului obosit?

Conștiința: PIERĂ toate acestea! La o parte cu toate nimicurile deșerte și nefolositoare! Să-mi pun toate puterile numai întru cercetarea adevărului! Viața acesta așa-i de ticăloasă și ora morții așa de nesigură! Dacă dă peste noi așa pe neașteptate, cum o să eșim din lumea acesta? Și apoi unde să invetăm celea neglese? Aș nu vom trebui să suferim mai curând pentru trândăvia noastră?

Patima: Lasă! . . . D'apoi dacă chiar mörtea va urma de o dată cu viața . . . toate grijile și neliniștile se vor sfârși, toate! . . .

Conștiința: Așa dară și acesta trebuie cercetată!? Dar nici vorbă! . . . nu se poate! . . . Dör nu în zădar s'a răspândit gloria auctorității creștine peste întreg globul pămîntului? Dumnezeu nici când nu ar fi făcut pentru noi atâtea minuni mari, dacă cu mörtea noastră trupescă s'ar sfârși și viața sufletescă. De ce mai întârziăm așa dară și nu ne lăpădam de speranța acestei lumi, ca să căutăm numai pe Dumnezeu și viața cea fericită?

Patima: Dar stăi numai! Frumöse sînt și acestea pămîntesci; și ele își aș plăcerea lor, nu chiar ne însemnată! Nu trebuie să-ți întorci așa ușor inima de la ele, că va fi rușinos a te întorci apoi eră la ele.

Acuși, acuși e aci timpul, ca să ajungi la vre-un oficiu, și apoi ce să mai și poftesci alta? Ai destul amicii puternici și fără multă ostenelă poți fi chiar și președinte la tribunal. Și apoi dacă vrei îți poți căpeta o soție cu bani mulți, din cari poți spesa, și atunci de ce să nu fi fericit? Că döră mulți bărbați renumiți și demni de imitat s'aș dedicat filosofiei, deși aș fost însurați!

Augustin: „Și pe când eu vorbiam ast fel și se schimbaș aceste vînturi bătându-mi inima acum în colo, acum în cöce, timpul trecea și eu întârziam de a mă întorci la Domnul Dumnezeu meu . . .”²⁾

Și într'adevăr, ast fel începu Augustin lupta în contra conștiinței sale, luptă ce a durat mai mult de un an cu atâtea schimbări îngrozitoare, și pe care ostenindu-se și sfărmandu-se și nevoindu-se să se predea nu o dată s'a încercat a o îneca prin amuțirea conștiinței sale proprii.

Dar mama veghiătoare o deștepta de repetite ori fiind că scia bine, că în acesta furtună zace ultima speranță de mântuire, — și lupta într'adevăr se sfârșese cu învingere, cu o învingere inse scump plătită, dar tocmai pentru acea de două ori așa de glorioasă, căci mult a costat-o și pe mamă, mult l'a costat și pe fiu. Ce spectacol fără sémén e acesta luptă a unui om cu sine însuși — și cât de acomodată, e și pentru ca să ne arete mărirea cea adevărată! A cerca adevărul, a-l dori cu foc, a se clătina dinaintea sacrificiilor, a le aduce totuși deși între lacrimi, acesta zice *Seneca*

într'un ton măiestos, e o priveleşce demnă de Dumnezeu. *Ecce par Deo spectaculum: vir cum adversis compositus!* (Eră priveleşce demnă de Dumnezeu; omul liniștit și între necasuri!) Er s. Pavel ridicându-se și mai pe sus și arătându-ne un om, ce se clătina între bine și rău, și suspină, că trebuie se facă binele, dar totuși îl face înfrângându-și firea sa, ast fel esclamă: *Spectaculum facti sumus mundo, et angelis et hominibus*, — am devenit de minune lumet, și ängerilor și ömenilor!³⁾

Dar ori cât de frumoasă e priveleştea unei atari lunte, este câte ceva și mai frumos, a nume puterea ce o aș primit mamele, ca să aște atari furtuni în inima fiilor lor, sau ca încă în légân să sädescă dorințe dumnezeesci în inimă, așa în cât nici o patimă pämîntescă să nu le mai potă stinge, sau că atunci, când patimile par'că tot aș stins, mamele prin rugăciunile lor suflă ore-și cum în cea din urmă schinteia rămasă sub spuză, din care, pe cum vom vedé, se poate aprinde un foc cu o flacără sublimă.

XI.

Adevărata pedecă. — S. Monică o delätură. —
Începutul credinței lui Augustin. — Plato. —
S. Pavel. —

— 386. —

Dacă inima lui Augustin ar fi fost curată, flacără credinței și a iubirei de Dumnezeu ar fi strălucit mai curând în ea; el inse — pe cum scim — de 15 ani purta jugul unei legături păcătoase. Acesta i-a îngreunat sufletul. Ceea ce a pofit atăta în tinereță a și aflat, și dacă drumul cel periculos și lung, care ținea 600 de ore nu a îngrozit pe mama lui Augustin, de bună samă nu a îngrozit-o nici pe mama lui Adeodat. Ea a venit după Augustin la Roma, l'a însoțit la Milan și aș trăit împreună acolo. Adeodat creștea sub ochii lor, unindu-i și legându-i și mai strins, prin talentul său de timpuriu desvoltat. Cum să scape din starea acesta? Și fără a eși din ea cum să ajungă el la credință, la botez, la pocăință, la sfînta cuminecätură, la o viață deplin creștinescă?

Monica nu se ocupa în gândurile ei de cât cu acesta. Förte bine vedea dinsa, că lupta internă a lui Augustin, și-a schimbat terenul; din minte, trecu în inimă. Între el și Dumnezeu nu mai era cestiune de luminare, ci o cestiune de virtute. Lucrul acesta era evident și chiar acesta o înfricoșă pe Monica, pentru că cunoscând ea inima lui Augustin, sciind ce simțeminte adânci și credincioșe îl légă de mama lui Adeodat, de care nu va voi să se despartă, — cu fiori se întreba în sine, ore cum se va puté delätura cea din urmă și cea mai gröznică pedecă?

Pe lângă Augustin mai era atunci un tiuér, pe care îl vom cunoșce mai bine. El se numia *Alypiu*, unul dintre cei mai buni și mai plăcuți amici ai lui. Încă în Africa l'a cunoscut pe Augustin, și a făcut legătură de amicitie cu el, revädându-l apoi eră-și în Roma, și neputënd trăi fără el, i-a urmat lui și în Milan. Augustin l'a fost tras cu sine în toate păcatele sale, și totuși se mai ținea de el; de alt cum era un june cu rară aplicare spre virtute. În tinereță sa avuse câte va slăbiciuni trecătoare, de cari se-și lăpădă cu mult dispreț și pocăință, și de atunci trăia în deplina continentă. Și pe Augustin îl îndemna el neîncetat să facă asemenea. Glorifica cu mare însuflețire bucuriile acestei vieți înfrinate, înalte și spirituali, care pentru sacrificiile recerute de castitate, resplătesce cu o pace, cu o libertate și o putere, ce numai în singurătate, în contemplarea adevărului o poți afla.

¹⁾ Confess. I. VI. c. 1.

²⁾ Confess. I. VI. c. 2.

Din nenorocire Augustin era cu mult mai bolnav, de cât să fi primit sfaturile amicului său. Legătura păcătoasă, al cărei jug îl purta de 15 ani, așa de necesară i-se părea, în cât fără de aceea viața i-s'ar fi părut o nefericire, o continuă moarte. „Credeam că foarte nefericit ași fi, — zice el — dacă m'aș lipsi de îmbrățișările femeii, și nici nu cugetam, o Dămine! la lăcărul îndurării tale, cu care vindeci și această slăbiciune a noastră... De bună samă Tu mi-ai fi dat acel dar. Dumnezeu meu, dacă ași fi îndreptat cătră Tine suspinele mele din inimă și dacă cu credință tare mi-ași fi încredințat Tine necasurile mele.“¹⁾

(Va urma.)

A n u l 1700.

Disertație, de Iacob C. Domșa cl. a. IV. *)

A nu ști ce s'a întâmplat înainte de a te fi născut, este ca și când ai fi neconținut prunc; căci ce este vrsta omului dacă memoria faptelor noastre nu s'ar uni cu veacurile de mai înainte? Acest adevăr zis de marele măestru al oratoriei române m'a îndemnat a readuce în timpul de față unele întâmplări mai însemnate din trecutele veacuri, adecă dinainte de 1700 și de după aceea, ca ast fel legându-ne amintirea de acelea vremi, să învățăm din faptele bărbaților în mâinile cărora de Dumnezeu au fost încredințate destinele bisericii și a neamului, — să învățăm a ne iubi mai pe sus de toate credința, apoi neamul, limba dulce și obiceiurile bune de la strămoși moștenite.

Voind deci a schița în câteva note principale sf. Unire cu biserica Romei falnice, — simt puterile intelectuale poticnind. Mă aflu tocmă în poziția aceluși pictor, care face portretul unui model frumos; înse el nu voese nici să suprime ceva, nici să adaugă prea mult, să între în prea multe amănunte. În un felu ar vătămă frumusețea portretului, în altul ar vătămă asemenea lui.

Și într'adevăr dacă examinăm cu ochiul minții sərbătoreșcul act al sf. Uniri, dacă pătrundem împrejurările între cari s'a produs, dacă inima simțitoare va scruta profundele și nobilele sentimente din cari a porces — atunci un tresalt de emoție sufletescă ne cuprinde; și era-și durerea și o ceață deasă ne acopere ochii, vădând starea în care ne adusese rumperea de la sinul Iubit al mamei noastre Roma, vădând consecințele sfâșietor de triste, ce au urmat pe toate terenele vieții noastre — acestei rumperi. — Și pătuns de o adevărată durere sufletescă pentru biserica, neamul și limba obidată — simțesc mai tare greutatea acestor urmări.

E de parte de la mine gândul ca eu se Vă pun înaintea ochilor în întregitatea lui tristul tablou al neamului nostru înainte de sf. Unire, și nici nu mă voi încerca să Vă zugrăvesc marile și multiplele binefaceri, cari prin unire revărsate s'au peste biserica și poporul nostru, care mai înainte ședea într'un tunec, nu, căci cu mult mai des e întunerecul, de cât să putem vedea printr'insul biserica și neamul nostru în toate amănuntele sale, înainte de pentru noi epocalul an 1700, nu, căci e imposibil, ca între marginile unei mici disertații, să adunăm material, ce volume întregi ar fi în stare să umple. Margini-mă-voiu deci, ca în trăsături generale, să vă arăt, pe cât îmi este dat, deplorabila și fără păreche trista stare a poporului român din Ardeal, în care îl adusese desbinarea inconștientă de biserica-mamă a tuturor bisericilor, de biserica Romei, cu deosebire în seclii, cari mai de aproape premerg actul sf. Uniri. Delinea-

voiū apoi noua viață, la carea prin actul uniri rechemat a fost poporul român, ca ast fel vădându-se abisul din care ne-a tras și morțea de care sf. Unire ne-a ferit, — îndreptătită să fie preamărirea sf. Uniri, din partea noastră, cari la a ei primă născută fică, la a ei școlă, spiritele ni-le nutrim, îndreptățite să fie piile aduceri aminte și fiescile recunoștințe, ce le avem față de înaintașii noștri, cari Unirea au îndeplinit-o, ori îndeplinită conservându-o au întărit-o.

Luând dar anul 1700 de centru al tabloului ce voiū să-l pictez, îmi permit mai întâi a tracta în câte va trăsături generale, despre starea bisericescă a Românilor din Ardeal, despre coloritul politic, național și cultural ce l'a avut neamul românesc ajuns prin o fatalitate crudă sub iurisdicția nepunctuoșilor patriarhi din Bizanț pe timpul, când Ardealul era sub stăpânirea principilor calvini. Apoi sub farmecul razelor încălzitoare ce le revărsase asupra noastră unirea cu biserica Romei, se desemn în colorile lui Rubens, cu gingășia lui Rafael binefacerile ulmitore ce au urmat pentru biserica și pentru neamul nostru asuprit după sf. Unire. Voiu cânta în triste melodii decadința noastră după schisma bisericii orientale, și apoi voiu salta preamărind sf. Unire și pe apostolii ei binecuvântați de tot natul.

Cum valorile frumoșe a ritului umflat de multele ploii, spărgând zăgazarile, la început pe neobservate și fără șgomot străbate în locul oprit, ast fel biserica răsăritului, aștită cam de prin veacul al V. de jalusia față de primatul de iurisdicție al pontificelui roman, începu pe încetul a clodi de ură față de Papa și sacrele Lui drepturi. Valorile patimilor se umflă pe timpul lui Fotie și crescând tot mai tare, pe vremea lui Mihail Cerulariul patriarhul Constantinopolei să sparg și rumpând zăgazarile ce o mai ținea legată de biserica romană, — să desface de ea cu desevărsire. Și sint de acord toți scriitorii vremurilor și a mării străbune în aceea că desfacerea bisericii răsăritului de-a apusului, a adus cu sine celea mai triste urmări asupra poporului românesc din Ardeal. Și aceste fice a Pandorei au fost: conservatismul cel fals al bisericii grecesci, care omoră ori ce tendință nobilă deja în începutul ei; decadința științifică a clerului, începând de la Mitropolit până la preotul de la sate; miseria culturală în cler și popor; neputința de-a rezista atacurilor celor multe îndreptate în contra bisericii; pierderea frunțășilor națiunii sub influința împrejurărilor religioșe; degenerarea literaturii bisericesci și profane; lipsa de instrucție în popor; decăderea ritului și a actelor plastice aplicate în serviciul bisericii; decădinta ordurilor călugăresci și în urmă durerea cea mai mare de ași vedea biserica românescă a sa frumoșă limbă, ca și care mai sonoră și mai plăcută nu a semănat Domnul pe pământ, — înlocuită cu limba slavică.

Între asemenea împrejurări nu au lipsit spiritele mari, cari întrezărind forul luminos — biserica apusului — să îndrepte corabia noastră spre acel punct lucitor. Ast fel sub marele pontifice Inocenție al III-lea s'a reunit cu biserica Romei împreună cu întreg poporul împăratul româno-bulgar Ioanițiu, — acest perspicace domnitor a cărui ideal era crearea unui puternic imperiu român, având de basă solidă credința bătăriei Rome, leagănul nostru. Dar Grecii în următorii lui Ioanițiu nimiciră acest ideal pe care încă și noi astăzi îl visăm. Asemenea sub Papa Eugen al IV. în sinodul icumenic de la Florența s'a făcut încercare de a reuni pe Români dar fără rezultat durabil. S'au mai făcut și alte încercări de reunit, atât din câte și din colo de munți, dar fără rezultate mai îmbucurătoare. Așa ne-a știut lega cu lanțul tari conservatismul grecesc de stinca cea solitară!

Pecatul vechiū a adus osindă nouă! Căderea noastră de la biserica Romei deși s'a întâmplat fără a noastră conștiință și pe neobservate — totuși urmările ei cu timpul au devenit conștiente și observate, ma încă prea de tot conștiente, și culmea și-au ajuns-o prin subjugarea noastră bisericescă-politică începând de după lupta de la Mohács, de când Ardealul ajunsese sub principii. Unde am fi noi astăzi în cultură și civilizație dacă am fi ținut rost cu poporele din apus? Peana ori cărui istoric nu e în stare să descrie progresul ce l'ar fi făcut neamul nostru, dacă nu s'ar fi desbinat de biserica Romei, și nici cel mai sceptic cântător al mării străbune, nu pôte acoperi desastroșele și funestele urmări ce au succes acestei desbinări...

Biserica răsăritului după desfacerea ei de biserica apusului a înghețat în primele fase ale dezvoltării sale. Și acest îngheț a cuprins toate poporele la răsărit, deci și pe Români din Ardeal.

Pe când soroșele dezvoltării și a civilizației apusene își revărsa razele binefacătoare peste toate neamurile cu adevărat credincioșe, — pe când căldura religiei și a iubirii lui Dumnezeu trezise spre o nouă viață întregul apus, când întunerecul dispăruse deja de prin școle și instituturile umaniore a poporelor prietene Romei, — pe când în fine apusul devine răsărit cu adevărat, — pe atunci răsăritul apune în propria-i splendor de odinioară, pe atunci întunerecul cel mai din a fără cuprinde toate neamurile, cari fără voia lor se făcură dușmane luminei celei adevărate; și ele în loc de a se deștepta la glasul dulce al cetății eterne spre o nouă eră, să afundă tot mai tare în noianul regresului... rămânând acolo unde au fost înainte de asta cu o mie de ani... Și acestea le confirmă istoria totă, atât cea bisericescă, cât și cea culturală-evolutivă, a omenimei. Er fiind lucru natural că un membru morbos infectează și pe celea alalte cu cari e în legătură, urmeză că starea anormală a bisericii răsăritului a trecut și la Români din Ardeal.

Ajunsese Ardealul după desastrul de la Mohács sub principii aleși. Tot în timpul acela începuse valul turbat al reformațiunii a se revărsa peste câmpurile pacifice a turmei lui Christos. Și de acesta revărsare nu scăpase nici Ardealul. Deja în jumătatea a doua a seclului al 16-lea principii Ardealului trec la calvinism și de atunci în colo neamul românesc e lăsat pradă urgiei confesionale-naționale.

Și în adevăr, ca să revin la obiect starea bisericii române în Ardeal de la acea vreme în câte a fost de compătimit.

Puterea supremă bisericescă era în mâinile săborului mare. Ființa de față a Mitropolitului nu era de lipsă, ca hotărârile săborului mare să aibă putere obligătoare. Convocătorul ordinar al săborului era mitropolitul, cu atrnarea înse de superintendentele calvinesc. Săborul mare întrunia în sine potestatea supremă, dogmatică, administrativă și judicială bisericescă. Și săborul în decisiunile lui nu avea de îndreptării nici credința, nici canoșele bisericii orientale, ei dogmele și canoșele bisericii calvinesci, căci superintendentele și sinodul general calvinesc avea dreptul de-a revedea, confirma și reforma toate hotărârile.

Supus săborului mare, ca organ administrativ era mitropolitul, nu cap bisericii după Pravilă, ci un organ executiv supus într'u toate săborului mare. Pe Mitropolit îl alegea clerul secular, er nu cel regular, cum era datina în biserica răsăritului; er dreptul de confirmare era al principelui calvinesc, care cu aceea ocașione îl pune și condiții, cari tăiau adenc în canoșele celor 7 conciliu ecumenice, la cari ține cu atâta jalusie biserica răsăritului.

(Va urma.)

¹⁾ Confess. VI, 11.

^{*)} Acesta disertație a fost luată ca p. 2. în programul șed. festive a tuturor institutelor ținută în 13/IX st. n. 1900; dar din lipsa timpului nu s'a putut ceti; deci o dau publicității, ca cel chemați să o potă aprecia.

Bibliografie.

A apărut:

Viața și operele lui Andrei Murășan. Studiu istorico-literar de Dr. Ioan Rațiu, profesor. Blaș 1900. Tipografia Seminarului arhidieceșan. Pag. 182. Prețul 2 cor.

Ioan Hodorean: Biserica greco-catolică din Gherla și parochiile ei. Gherla 1900. O mică broșură de 64 pag. în care se cuprinde o scurtă monografie a bisericii din Gherla. Prețul 80 fil. se poate procura de la Tipografia dieceșană.

George Chelariu: Curs elementar de Botanică și Zoologie, pentru clasele inferioare ale școlilor medii. Brașov 1901. Partea I. prețul cor. 2-60. Edițiune ajutorată de fondul „Coresi”, Brașov. Ilustrațiile multe și frumos executate, tipariul mare și cetet, limba bună românească.

Posta redacțiunii.

Prețul I. După cum vă puteți convinge, v'au întrecut alții. Va urma probabil în numărul viitor.

Dlul I. P. Ne mai având loc în numărul trecut, acum, după ce a apărut deja în toate foile noastre, nu mai putem să o publicăm, de cât în estras.

Dlul S. E. Corespondințele acele simplaminte le rumpi și arunci în foc, ca lucruri anonime nu merită importanță.

Simin. Vor urma în foia noastră. Atâta tot. Planul celalalt rămâne. Salutări frățesci!
„Apelul” va urma cât ce ne va concede spațiul Colegului în Gr. în numărul proxim.

Editor și redactor răspundător:

Aurel C. Domșa.

Inserate.

Desfacere totală

Aduc cu onoare la cunoștința P. T. Public din loc și jur, că din incidentul morții conducătorului filialei mele de aici voi desface cu ori ce preț totă marfa de modă pentru dame și domni ce se află în deposit. Învit deci pe P. T. Public să grăbescă ași cumpăra din vreme articlul de cari are trebuință.

Cu totă stima
Székelyhidly János.

(35) 2-4

Veritabila pomadă englesă pentru conservarea pielii și săpunul „Borax” al Drului Iosif Kriegl,

Before.
(înainte)

After.
(după)

libere de ori ce materii oprite sau stricaciose, ofer cel mai renumit mijloc de curățire a pielii. O doză de pomadă și un săpun „Borax”, să expedieză pentru 3 corone 30 fileri, după înaintarea prețului.

Chief-Office 48, Brixton-Road, London, S. W.

Asemnațiunile postale să se adreseze la

Apotheker

A. Thierry's Balsam-Fabrik
in Pregrada bei Rohitsch.

Cumpărătorilor en gros li se ofere scădămint convenabil.

La espositiunea milenară din Budapesta de la 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoră de clopote și de metal a lui

Antoniou Novotny

(34) 3-52

în Timișoara-Fabric

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nouă a clopotelor stricate, mai de parte spre facerea de clopote întregi armonioase, pe lângă garanție pe mai multă an, provădute cu ajustări de fer bătut, construite spre a le întorci cu ușurință în ori ce parte, în dată ce clopotele sint bătute de o

lature prin ceea ce sint mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

clopotele patentate găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari aș un ton intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă de cât clopotele turnate după sistemul vechi, așa, că un clopot patentat cu 300 kg. este egal în tonul unui clopot de 400 kg. făcut după sistemul vechi. Mai de parte se recomandă spre facerea scanelor de fer bătut, de sine stătător, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toce de metal. Clopote în greutate de 300 kg. și mai jos se află tot de ma în magazin.

Preț-curanturi ilustrate se trimit la cerere grătit și franco.

Indispensabil și neîntrecut, de un efect sigur.

Marfă universală, export în toate țările.

Chief-Office 48, Brixton-Road, London, S. W.

Cea mai bună medicină de casă, cea mai căutată, sigură și până acum necunoscută este

Balsamul Apotecarului A. Thierry,

Căutat în totă lumea pentru efectul sigur Contra tuturor bolilor interne, de piept, plămâni, stomac și ficat. Folosit ca mijloc extern, este cel mai renumit

remediū de tămăduire a ranelor.

Veritabil numai cu marca de apărare verde, autentică registrată în toate statele și provădută cu capsula de metal, ce poartă inscripția: **Allein echt.** — Producție anuală 6 milioane borceane. — 12 borceane mici s'au 6 mari duble, spedate franco 4 corone. — Un borcan de probă cu instrucțiune și cu sumarul tuturor depositelor din lume 1 coronă 40 fileri. — Se expedieză numai pe lângă trimiterea anticipativă a prețului.

UNSÓREA-CENTIFOLIE A LUI A. THIERRY

(numită făcătoare de minuni), de o putere și efect miraculos. Face ori ce operație superflă. Cu această unsore s-a vindecat un os-scarabeu, ivit înainte de aceea cu 14 ani și declarat incurabil, bóla de óse și în timpul din urmă un morb gangrenos, greu și vechi de 22 ani, numit **rac.** Are un efect antiseptic și repede la alinarea durerilor; răcorește și vindecă ori ce fel de rane și arsuri. Înnoie și curată toate ranele provădute prin impunșeturi. O doză spedată franco costă 1 coronă 80 fileri după primirea prețului. La comande mai mari scădămint.

Producție anuală 100.000 doze.

Pot pune la dispozițiune un archiv întreg de atestate originale din totă lumea. Imitațiile să pot încunjura urmărind cu atențiune fie care borcan, care poartă inscripția: **Apotheke zum Schutzengel des A. Thierry.** Cei cari n-au deposit la îndemână, să se ferescă de falsificări sau fabricate străine, și se comande direct, adresându-se la:

Apotheker

A. Thierry's Fabrik in Pregrada
bei Rohitsch-Sauerbrunn.

(Lieferant des österr. k. k. Staatbeamten-Verbandes.)
(Contractor of the War-Office and the Admiralty, London.)

(33) 4-25